

Çeviride Akademi-Sektör Bağlantısı ve Çevirmen Adaylarının İstihdam Edilebilirliği*

DOÇ. DR. NAZAN MÜGE UYSAL*

Öz

Akademi ve sektör ilişkisinin kuvvetlendirilmesi ülkemizde Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından yürütülen Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi (UMYS) çalışmalarının temel hedefleri arasındadır. Akademi-sektör bağlantısının güçlü olması aynı zamanda belirli bir alanda eğitim almış mezunların istihdam edilebilirliğinin artırılmasını destekleyen temel unsurlardan birisidir. İstihdam edilebilirlik, akademiye öğretim planları oluşturulurken/güncellenirken günümüzün hızla değişen sektör koşullarına hazırlıklı meslek erbapları yetiştirilebilmesi için de göz önünde bulundurulması gereken bir gerekliliktir. Mütercim ve tercümanlık bölümü mezunlarının istihdam edilebilirliğinin artırılmasını destekleyen bir unsur olarak akademi-sektör bağlantısının önemi, çeviribilim literatüründe özellikle son on yılda odaklanılan araştırma konularından biri olmuştur ve bu konuyu ele alan bazı çalışmalarda sektör gerekliliklerini kapsayan öğretim planları oluşturulmasında faydalanılabilecek çeşitli yöntem ve modellere yer verilmiştir. Alanyazındaki bu araştırmalarla paralel olarak bu çalışmada, mevcut modellerin yanı sıra, ülkemizde UMYs çalışmalarının çıktıları olan meslek standartlarının da sektör gerekliliklerini kapsayan öğretim planları oluşturulurken akademi-sektör arasında ortak referans kaynağı olarak kullanılabileceği önerilmektedir. Bu doğrultuda, mütercim ve tercümanlık bölümleri öğretim planlarının Çevirmen (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı (ÇUMS) ile uyumluluğunun karşılaştırılması ve ÇUMS ile uyumlu eğitim programları geliştirilmesi amacıyla nasıl bir izlek takip edilebileceği MYK tarafından hazırlanmış olan *Meslek Standartlarına Dayalı Eğitimde Program Geliştirme Rehberi* kullanılarak gösterilmiş ve bu izlek çalışmalarının uygulanabilirliğini etkileyebilecek/zorlaştırabilecek unsurlara da değinilerek bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: akademi-sektör bağlantısı, çeviri eğitimi, çevirmenlik mesleği, çeviri sektörü, Çevirmen (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı, istihdam edilebilirlik, mütercim ve tercümanlık öğrencileri, öğretim programı geliştirme, ulusal meslek standartları.

* Bu çalışmanın çıkış noktasını, 30 Eylül-2 Ekim 2024 tarihleri arasında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinde düzenlenen 2. Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi'nde (BAIBU-ICASTIS 2024) gerçekleştirilen "Çeviri eğitiminde meslek standardı ve mesleki yeterlilikler" başlıklı panel konuşması oluşturmaktadır. İlgili panel konuşmasının özeti BAIBU-ICASTIS 2024 Bildiri Özetleri Kitabı'nda yayımlanmıştır (<http://icastis.ibu.edu.tr/hakkinda/yayin>).

** Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, mugeuysal@ibu.edu.tr, 0000-0001-8983-4367.

Academy-Industry Cooperation in Translation and Interpreting and The Employability of Translator and Interpreter Candidates

Abstract

A well-established academy-sector cooperation is one of the prominent goals of the National Vocational Qualifications System (NVQS) coordinated by the Vocational Qualifications Authority (VQA) in Türkiye. When a strong link is established between these two stakeholders, the employability of graduates is expected to be high. Further, employability plays a major role in training professionals equipped for today's rapidly changing industrial settings and roles. The significance of academy-industry cooperation for better employability of translation and interpreting (T&I) graduates has been a topic of inquiry in the last decade in T&I studies literature and some studies in this field reveal certain models and methods for designing T&I curriculums catering for the needs and expectations of the labour market. Accordingly, this study aims to contribute to these methods proposing that the national occupational standards, as the outputs of the NVQS in Türkiye, can also be used as a shared reference source between academy and industry in the process of developing curriculums compatible with industrial needs. The step-by-step process included in the *Guide for Developing Programs Based on National Occupational Standards in Education* developed by VQA is used to that end. Referring to the process flows described in the Guide, this study entails the utilization of the National Occupational Standard for Translator/Interpreter [(Level 6)-NOSTI] with the purpose of evaluating the compliance/relevance of the curriculums of T&I departments with (the occupational duties and tasks enlisted in) NOSTI and developing NOSTI-compatible education programs. Besides, factors that may impact/hinder the implementation of the procedures presented by VQA are also addressed in the study.

Keywords: academy-industry cooperation, curriculum development, employability, national occupational standards, National Occupational Standard for Translator/Interpreter (Level 6), translator and interpreter education, translation and interpreting industry, translation and interpreting students.

GİRİŞ

55

44 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) Kanunu'nun 2. maddesinde MYK tarafından yürütülmekte olan Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi (UMYS) çalışmalarının kapsadığı/kapsayabileceği meslek dalları, MYK Kanunu kapsamında *yer almayan meslekler* belirtilerek ifade edilmiştir. İlgili maddeye göre, "tabiplik, diş hekimliği, ebelik, eczacılık, veterinerlik, mimarlık (Avrupa Birliği'nde otomatik tanınma kapsamında yer alan meslekler) mühendislik mesleği ile en az lisans düzeyinde öğrenimi gerektiren ve mesleğe giriş şartları kanunla düzenlenmiş olan meslekler bu Kanunun kapsamı" dışındadır. Bu alıntıda yer verilen meslekler dışındaki çalışma alanları MYK Kanunu kapsamında yer almaktadır (T.C. Mesleki Yeterlilik Kurumu [MYK], t.y.-a).

Mesleğe giriş şartları kanunla *düzenlenmemiş* alanlardan biri olan çevirmenlik için UMYS çalışmaları 2010'lu yılların başında başlamıştır. Üç aşamalı bir sistemi kapsayan UMYS sürecinin basamaklarını çok kısaca özetlemek gerekirse; MYK Kanunu kapsamına giren herhangi bir

meslek/faaliyet alanı için meslek standardının yazılmasıyla başlayan çalışmalar, standartlar temel alınarak hazırlanan ve belgelendirme faaliyetlerine ışık tutan mesleki yeterliliklerin geliştirilmesiyle devam eder. Çalışmaların son aşaması ise ölçme ve değerlendirme veya mevzuatta ifade edildiği şekliyle belgelendirme süreçlerinin oluşturulmasını gerektirir. UMYS çalışmaları ile çeviri eğitimi ve çevirmenlik mesleği ilişkisine odaklanılan çeşitli akademik çalışmalarda (Filazi, 2017; İkiz, 2023; Uysal, 2017; 2020; 2021) ve bilgilendirme metinlerinde/yayınlarında çevirmenlik mesleği için UMYS kapsamındaki çalışmalar detaylı bir biçimde anlatılmıştır (Parlak, t.y.; Çeviri Derneği, t.y.; Çeviri blog, 2017; Eşgüdüm Grubu, 2018; İstanbul Üniversitesi, t.y.; 2022).

UMYS çalışmaları kapsamında çevirmenlik mesleği için yürütülen çalışmalarda sürecin ilk ayağı olarak Çevirmen (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı (ÇUMS) Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre 6. seviyeyle örtüşecek biçimde hazırlanmış; sözlü ve yazılı çeviri alanlarını kapsayan tek bir standart olarak 2013 yılı Ocak ayında Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sürecin ikinci aşaması meslek standardıyla bağlantılı olarak ulusal mesleki yeterliliklerin belirlenmesini gerektirmektedir ve bu amaçla 2013/2014 yıllarında başlayan çalışmalar 2018 yılında meyvelerini vermiş; Özel Alan Çevirmeni, Konferans Çevirmeni, Yerelleştirme Çevirmeni, Toplum Çevirmeni, İrtibat Çevirmeni ve İşaret Dili Çevirmeni olmak üzere altı farklı çeviri alanında 6. seviye mesleki yeterlilikler hazırlanmıştır. Aynı yılda ÇUMS'nin ilk revizyonu gerçekleştirilmiş ve güncellenmiş ÇUMS 2020 yılı Mayıs ayında yayımlanmıştır. Bu altı çevirmen yeterliliğiyle ilgili güncel duruma bakmak gerekirse, yalnızca İşaret Dili Çevirmeni Ulusal Yeterliliği (Seviye 6) 2020 yılında Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir ve İşaret Dili Çevirmeni Yeterliliği için yetkilendirilmiş bir belgelendirme kuruluşu tarafından belgelendirme sınavları yapılmaya başlamıştır¹. Konferans Çevirmeni Yeterliliği (Seviye 6) için pilot sınav uygulama süreci, Yerelleştirme Çevirmeni Yeterliliği (Seviye 6) için de teknik revizyon süreci devam etmektedir (Bulut vd., 2022).

UMYS çalışmalarının son durağı, mesleki yeterliliklerde belirlenen gereklilikler ve ölçütler doğrultusunda belgelendirme kuruluşları tarafından ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin yürütülmesini kapsamaktadır. Ancak beş alandaki çevirmen yeterliliklerinin yayımlanması için 2019 yılından bu yana bir bekleyiş içinde olduğumuz düşünüldüğünde çevirmenlik için UMYS'nin belgelendirme aşamasına ne zaman geçilebileceğini öngörmek zor görünüyor. Bu sessiz bekleyiş ve gecikmenin nedenlerini masaya yatırmak sektöre meslek erbabı yetiştiren akademinin sorumlulukları arasında olmalı. Bu nedenle 30 Eylül- 2 Ekim 2024 tarihleri arasında düzenlenen II. Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi'nde [II. International Congress in Academic Studies in Translation and Interpreting Studies (ICASTIS)] çeviri alanında akademi-sektör bağlantısı açısından son derece önemli bir işleve sahip olabilecek bu sürecin ilerlemesini engelleyen faktörleri tartışmaya açmak ve sürecin tamamlanmasının önemine dikkat çekmek amacıyla Çeviri Eğitiminde Meslek Standardı ve Mesleki Yeterlilikler başlıklı bir panel gerçekleştirildi (Babaoğlu, 2024; Şan, 2024; Parlak, 2024; Uysal, 2024). Paneldeki bilgi ve fikir alışverişleri; askıda kalan çalışmaların sürdürülmesi ve sürecin aşamalarının tamamlanabilmesi için sektör paydaşlarının çalışmalara kaldığı yerden *iş birliği* içinde ve kararlılıkla devam etmesi gerektiğini ortaya koydu. Mesleki

¹ Bkz. ADEMER MSA, t.y., erişim adresi: <https://ademberbelgelendirme.com/isaret-dili-cevirmeni-seviye-6/>

farkındalığı, sektör koşulları ve gereklilikleri konusunda bilgi ve beceri düzeyi daha yüksek çevirmenler yetiştirmek amacıyla ÇUMS ve mesleki yeterliliklerin öğretim programlarına² yansıtılmasının hem UMYS çalışmalarının hedeflenen işleve kavuşabilmesine hem de öğrencilerin bu konularda bilgi sahibi olma beklentisinin karşılanmasına katkı sağlayacak bir işleve sahip olduğu bir kez daha vurgulandı. Ayrıca, ÇUMS'nin ve mesleki yeterliliklerin öğretim programlarına yansıtılması ve bu belgelerin akademi ve sektörde işlevsel olarak kullanılabilmesi için de yol gösterici bilgilendirmelere ve *iyi uygulama* örneklerine ihtiyaç duyulduğu panelde gündeme getirilen konu başlıklarından oldu.

Çeviri Eğitiminde Meslek Standardı ve Mesleki Yeterlilikler başlıklı panelde yer alan bu tartışmalar çerçevesinde, ÇUMS (ve mesleki yeterliliklerin) akademi ve sektör arasında köprü olabilecek ve çevirmen adaylarının istihdam edilebilirliğine katkı sağlayacak referans kaynakları olarak kullanılabileceği, bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışmada, çevirmen adaylarının istihdam edilebilirliğinin artırılması için sürdürülebilir bir akademi-sektör bağlantısı kurulmasında ve çeviri eğitiminde sektör gereklilikleriyle uyumlu eğitim içerikleri geliştirilmesinde ÇUMS'nin işlevsel bir referans kaynağı olarak nasıl kullanılabileceği incelenmiştir³. Mütercim ve tercümanlık (veya bazı programlardaki adıyla çeviribilim) bölümü öğretim programlarının ÇUMS ile uyumluluğunun karşılaştırılması ve -program oluşturanların eğitim stratejileri içinde yer alması durumunda- ÇUMS ile uyumlu öğretim programları geliştirilmesi amacıyla izlenebilecek adımlar ele alınmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde, *istihdam edilebilirlik ve akademi-sektör ilişkisinin çeviribilim literatüründeki araştırmalarda nasıl irdelendiği* incelenmiş ve bu bağlamda sektörel gerekliliklerle uyumlu öğretim planları ve ders içerikleri geliştirilmesinin önemi ve gerekliliği vurgulanmıştır. İkinci bölümde, ulusal meslek standartlarının neden ortak referans kaynağı olarak kullanılabileceğine ve standartların akademi ve sektör arasında bağlantı kuran kaynaklar olarak değerlendirilebilmesini sağlayan özelliklere/gerekçelere değinilmiştir. Üçüncü bölümde, öğretim programlarının meslek standartlarıyla uyumlu hale getirilebilmesi için izlenebilecek yöntemler, MYK tarafından hazırlanmış olan *Meslek Standartlarına Dayalı Eğitimde Program Geliştirme* Rehberi'nde yer alan bilgiler çerçevesinde ÇUMS örneği üzerinden gösterilmeye çalışılmıştır. Sonuç bölümünde ise ÇUMS, mesleki yeterlilikler ve akademi-sektör ilişkisi ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmış, ÇUMS'nin sürdürülebilir bir eğitim-sektör bağlantısı ve alan mezunlarının istihdam edilebilirliğine katkı sağlayan bir referans kaynağı olarak kullanılmasını etkileyebilecek unsurlara ve muhtemel zorluklara da değinilerek bu alanda yapılabilecek çalışmalara yönelik bilgilere yer verilmiştir.

² Çalışmada *öğretim programı/planı* kavramı, bir eğitim programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve davranışların ders katalogları halinde oluşturulmuş bütüncül programını ifade ederken *ders kataloğu/bilgileri/tanıtım formu* bir öğretim programı içinde yer alan her bir ders başlığının (Amaçlar, Dersin Öğrenme Çıktıları, Ders İçeriği, Değerlendirme, Kaynaklar ve AKTS İş Yüğü vb.) kapsadığı bilgiler bütününi ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

³ Mesleki yeterlilikler de aynı amaçla referans kaynakları olarak kullanılabilir. Ancak meslek standartlarının yaygın olarak tek olması ve kapsayıcılığı öğretim programlarıyla bağlantı kurulabilmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, çeviri alanı söz konusu olduğunda, İşaret Dili Çevirmeni Yeterliliği dışındaki yeterliliklerin henüz yürürlüğe girmemiş olması ÇUMS'yi çeviri alanı için -çevirmen yeterlilikleri yürürlüğe girene kadar- tek resmi referans belgesi yapmaktadır.

1. ÇEVİRMEN ADAYLARININ İSTİHDAM EDİLEBİLİRLİĞİNİN ARTIRILMASI İÇİN AKADEMİ-SEKTÖR BAĞLANTISININ ÖNEMİ

İstihdam edilebilirlik; çeviribilim araştırmalarında eğitim programlarında sunulan öğretim programlarında/planlarında sektör beklentilerinin de yansıtıldığı ders içerikleri geliştirilmesi gerektiğinin vurgulandığı çalışmalarda tanımlanan temel kavramlardan biridir. İstihdam edilebilirliğin önemine değinilen araştırmalarda, öğrencilerin girişimcilik ve mesleğe entegrasyon becerilerinin gelişmesine destek olacak nitelikte, iş hayatının gerekliliklerini yansıtan mesleki görev ve işlemleri deneyimleyebileceği *durumlu öğrenme* [situated learning] modellerinin öğretim planlarına yerleştirilmesinin önemine işaret edilmektedir. Avrupa Birliği yükseköğretim politikalarında da önemli bir yeri olan istihdam edilebilirlik, genel bir ifadeyle, “bir mesleğin başarıyla icra edilebilmesi için bireylere kazandırılması gereken ve böylelikle çalışma hayatında kendilerine yer edinmelerini sağlayacak bilgi ve beceriler” olarak tanımlanabilir⁴ (Hillage vd., 1998’den akt. Chouc vd., 2010). Mantz Yorke vd.’nin (2004) yaptığı daha detaylı tanımlamada ise kavram; “bir meslek sahibi olmanın ötesinde mezunların hedefledikleri çalışma alanlarında potansiyellerini verimli bir düzeyde gerçekleştirmelerini ve mesleklerini başarıyla icra edebilmelerini sağlayacak bilgi, beceri, anlayış ve bireysel nitelikler bütünü” (vurgu bana ait) olarak genişletilmiş ve ayrıntılandırılmıştır. Böylelikle “bireysel tatmin ve kazanımın ötesinde, bireylerin potansiyellerini gerçekleştirebilmeleriyle içinde bulundukları meslek alanının/sektörün, toplumun ve ekonominin de fayda sağladığı çok katmanlı bir atmosfer gelişebilir” (s. 3). Bu perspektiften bakıldığında, görece durağan bir kavram olan *istihdam* ifadesi yerine daha devingen bir kavram olarak neden son yıllarda *istihdam edilebilirlik* ifadesinin tercih ediliyor olduğu daha iyi anlaşılabilir (Hillage vd., 1998’den akt. Chouc vd., 2010).

The Translator and Interpreter Trainer [Çevirmen Eğitimi] Dergisi 2017 yılında istihdam edilebilirlik ve mütercim ve tercümanlık bölümleri öğretim programları konusunu ele alan araştırmalardan oluşan bir özel sayı yayımlamıştır. Bu özel sayının giriş bölümünde günümüzün rekabetçi iş dünyasında öğrencilerin istihdam edilmelerine yardımcı olan bir beceri dizisi kazandırmak olarak tanımlanabilecek istihdam edilebilirliğin yükseköğretim kurumlarında yaygın olarak kullanılan bir terim haline geldiği ifade edilmiştir (Yorke vd. 2006; Yorke 2006; Dacre Pool vd., 2007; Cole vd., 2013; Owens vd., 2014; Hepworth vd., 2015’ten akt. Rodríguez de Céspedes vd. 2017, s. 103). Bu özel sayının editörlüğü yapmış olan Begoña Rodríguez de Céspedes (2017) aynı sayı içinde yayımlanan makalesinde Portsmouth Üniversitesi Çeviribilimi Yüksek Lisans Programı öğretim planında istihdam edilebilirliği artırmak amacıyla oluşturulan ders uygulamalarına ve içeriklerine yer vermiştir. Rodríguez de Céspedes bu makalede istihdam ve istihdam edilebilirlik kavramlarının zaman zaman farklı alan paydaşları tarafından birbirinin yerine kullanılan ancak aslında ayrıştırılması gereken kavramlar olduğunun altını çizmektedir. İstihdam; mezunların mesleki gelişim, yenilikçi düşünme, araştırma becerileri ve potansiyellerini ifade ederken; istihdam edilebilirlik, bu unsurların yanı sıra sürekli değişen bir sektör düzeni içinde çalışma hayatının getirdiği gerekliliklere uygun beceri ve yetkinlikler geliştirebilmeyi de kapsar. Bu yönüyle, daha önce de ifade edildiği gibi, iş dünyasına eklemlenebilmenin ötesinde dinamik ve sürdürülebilir bir

⁴ Çalışmada İngilizce kaynaklardan faydalanılarak yapılan alıntıların Türkçe çevirileri çalışmanın yazarına aittir.

şekilde iş dünyasının bir parçası olabilmeyi de içine alan bir kavram haline gelir istihdam edilebilirlik. Öte yandan, istihdam edilebilirlik hedefinin gerçekleştirilmesinde eğitim-öğretimi tamamlayıcı bir unsur olarak, sektör koşullarının devingenliğinin beraberinde getirdiği iş alanı çeşitliliğine uygun bilgi ve becerileri kazanmak için öğrencilerin etkin bir bireysel gelişim programı izlemelerinin de önemli bir etken olduğunu vurgulamak gerekir.

Aslında istihdam edilebilirlik 90'ların sonunda başlayan Bologna Süreci ve Avrupa Yükseköğretim Alanı çalışmalarının da hedeflediği çıktılardan biridir. Zira Bologna Süreci'nin temel amaçlarından birisi, eğitim programlarında araştırma ve hayat boyu öğrenmeyle bağlantılı olarak nitelikli bir eğitim içeriği sunulmasıyla mezunların Avrupa ülkelerinde istihdam edilebilirliğinin ve hareketliliğinin artırılabilmesidir. Dolayısıyla istihdam edilebilirlik; hayat boyu öğrenme ve gelişme ilkesiyle sıkı ilişki içinde olan ve herhangi bir iş sahibi olmanın ötesinde bireylerin hem çalışma hayatlarında hem de yaşamları boyunca bireysel gelişimlerini destekleyecek ve sahip oldukları potansiyelleri gerçekleştirebilecek bilgi, beceri, nitelik ve yetkinlikler bütününe sahip olabilmelerini gerektiren bir hayat boyu öğrenme, adaptasyon ve gelişme sürecidir. Ancak bu hedefin gereklerinin eğitim kurumlarında ne ölçüde karşılık bulduğu tartışmalıdır (Rodríguez de Céspedes, 2017, ss. 107-109).

1.1. Öğretim programlarının istihdam edilebilirliğin artırılmasına yönelik düzenlenmesinin önemi

Mezunların *istihdam edilebilirliğinin* kuvvetlendirilmesi için öğretim programlarının bu amaca hizmet edecek biçimde gözden geçirilmesi, güncellenmesi ve öğretim planlarında akademi ve sektör arasındaki boşluğu kapatacak eğitim uygulamalarına yer verilmesi oldukça önemlidir. Massey (2016) ders içeriklerinin öğrencilerin kavraması hedeflenen alanın/konunun doğasına ve öğrencilerin hedef ve ihtiyaçlarına uygun ve sektör gereklilikleriyle uyumlu ve istihdam edilebilirliği artıracak şekilde oluşturulması gerektiğini ifade etmektedir (Massey, 2016'dan akt. Li, 2022, s. 177). Nitekim, çeviri eğitimi-çeviri sektörü bağlantısının kuvvetlendirilmesi gerektiği ve öğretim planlarına sektör gereklilikleri ve beklentilerinin de dikkate alındığı içerikler eklenmesi gerektiği çeviribilim literatüründe özellikle son yıllarda yapılan araştırmalarda sıklıkla altı çizilen eksikliklerden birisidir (Chouc vd., 2010; Cuminatto vd., 2017; Hirci, 2023; Li, 2018; 2022; Muñoz-Miquel, 2020; Orlando, 2016; Rodríguez de Céspedes, 2017, 2020; Scnell vd. 2017; Toudic, 2012).

Xiangdong Li'nin (2022, s. 178), eğitim-sektör bağlantının güçlendirilmesi amacıyla farklı araştırmacılar tarafından ortaya atılan önerilere yer verdiği çalışmasında yer alan fikirler şöyle özetlenebilir: Gerçek çalışma ortamlarındaki iş tanımı ve profiller; simülasyon, proje veya staj programları gibi uygulamalarla öğretim programlarına yansıtılabilir ve öğretim planlarının geliştirilmesinde gerçek öğrenme deneyimlerinin artırılmasının hedeflendiği bütüncül bir yaklaşım benimsenebilir. Bunun yanı sıra, eğitim-sektör kopukluğunun giderilmesine yardımcı olmak amacıyla, profesyonel çevirmenlerin mesleklerini icra ederken yerine getirdikleri görevler ve mesleki niteliklerin çevirmen eğitiminin temelini oluşturması sağlanabilir ve böylelikle eğitim programlarında öğretim planları ve ders katalogları geliştirilirken sektör odaklı bir öğretim planı

modeli ortaya çıkarılabilir⁵. Ancak böyle bir modelin gerçekçi ve sürdürülebilir bir biçimde geliştirilebilmesi için başta işverenler ve sektörde faaliyet gösteren çevirmenler olmak üzere çeviri alanındaki sivil toplum kuruluşları, istihdam sağlayıcılar, meslek erbabları ve alan mezunları gibi sektörü temsil eden çeşitli alan paydaşlarının görüşlerine başvurmak işlevsel olacaktır. Bu noktada, Li (2022); Wang vd. (2020) tarafından yapılan bir çalışmayı işaret ederek sektör gerekliliklerini yansıtan bir öğretim planı geliştirilebilmesi için işverenler, çevirmenler, mütercim ve tercümanlık bölümü öğrencileri, stajyer öğrenciler ve mütercim ve tercümanlık bölümü mezunları gibi farklı hedef kitlelerle yapılmış araştırmalar olduğunu belirtir. Ayrıca iş ilanlarının da hizmet talep edenlerin ve işverenlerin beklentilerini ve sektörde ortaya çıkan yeni görev tanımlarını eğitim içeriklerine yansıtmak amacıyla kullanılabilecek bir referans kaynağı olabileceğini ifade eder (Wang vd. 2020; Bowker, 2004; Al-Batineh vd., 2017; Chan, 2010; Mu vd., 2017'den akt. Li, 2022, ss. 177-178). Sonuç olarak, öğretim planlarının istihdam edilebilirliği artıracak şekilde yapılandırılması hedefleniyorsa farklı alan paydaşları ve kitlelerden alınacak geri bildirimlerden ve iş ilanları gibi sektörel beklentileri yansıtan bilgi kaynaklarından da faydalanılması gerekmektedir.

1.2. Sektör beklentileriyle uyumlu öğretim programları nasıl oluşturulabilir?

Çeviri eğitiminde sektör gerekliliklerini kapsayan öğretim planları geliştirilmesinin, mezunların istihdam edilebilirliğinin artırılması açısından önemini ve gerekliliğini ele aldığı çalışmada Li (2018), özellikle staj uygulamalarının öğretim programlarında yapılacak güncellemeler için yol gösterici bir işleve sahip olacağını öne sürerek üç aşamalı bir öğretim planı geliştirme modeli ortaya atmıştır. Bu modele göre, çeviribilim akademisyenleri ve sektör aktörleri (ör. işverenler, çevirmenler) eğitim öğretim programlarını geliştiren uzmanlar⁶ için programın amaç ve hedeflerinin, içeriğinin ve öğretim yöntemlerinin belirlenmesinde en önemli bilgi kaynakları olmalıdır. Böylece öğrenme çıktıları ve sektör beklentilerini ortak bir zeminde buluşturmak mümkün olabilecektir. Bu modelde yer alan aşamalar şu şekilde özetlenebilir⁷:

- Öğretim programının ana hatlarıyla oluşturulmasının ardından öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri ve yetkinliklere veya edinçlere göre ders katalogları geliştirilir. Birbiriyle bağlantılı dersler için amaç ve hedeflerde ortak unsurlar ortaya çıkabilir ancak dersler arasında hedefler, kapsam ve öğrenme çıktıları bakımından dengeli bir dağılım, farklılaşma/uzmanlaşma, uyum ve bağlantı olması gerekmektedir.

- Öğretim planı oluşturulduktan sonra ikinci aşamada geliştirilen ders bilgilerinin ders yürütücüleri ve öğrenciler tarafından deneyimlenmesinden oluşan uygulama aşaması gelir. Bu aşamada zaman zaman ilk basamakta akademisyenler ve sektörel gereklilikleri yansıtabilen sektör temsilcileri tarafından planlanan içeriğin yeterince gerçekleştirilebilir ve uygulanabilir olmadığı

⁵ Öğretim programları/planları oluşturulurken farklı yaklaşımlar benimsenebilir. Bu çalışmada yer verilen modellerin arkasında mezunların istihdam edilebilirliğinin yüksek olmasının itici güç olduğu ve dolayısıyla (salt iş dünyasına hazır mezunlar yetiştirmek değil) sektör koşullarına uyum sağlayabilecek esnek bir bilgi ve beceriler bütününe ve hazırbulunuşluğa sahip mezunlar yetiştirmenin amaçlandığı bir yaklaşım olduğunu vurgulamak gerekir.

⁶ Ülkemizde yükseköğretim düzeyinde öğretim planları, ilgili öğretim programında görev yapan öğretim elemanları tarafından, YÖK'ün belirlediği çerçeveye uygun olarak geliştirilmektedir, ancak Li (2018)'nin bu çalışmada öğretim planlarını oluşturanlar için, öğretim elemanlarından farklı bir profil olarak, "curriculum designer [eğitim programı uzmanı]" ifadesini kullandığını belirtmek isterim.

⁷ Burada Li (2018) tarafından önerilen modelin, ülkemizde farklı disiplinlerdeki Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri öğretim programlarını kapsacak şekilde akreditasyon, değerlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yaparak bu programlarda öğretim kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmayı hedefleyen FEDEK Akreditasyon Çalışmaları ile benzerlik gösteren yönleri olduğunu hatırlatmakta fayda var (FEDEK, 2025).

gözlemlenebilir. Bu yönüyle ikinci aşama direkt olarak öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenler ve hedef kitle olan öğrenciler tarafından eğitim içeriklerinin güçlü ve zayıf yönlerinin deneyimlendiği aşamadır. Bu adımda, ders yürütücüleri ve öğrenciler arasında gerçekleşecek karşılıklı bilgi ve fikir alışverişiyle eğitim içeriklerinde değiştirilmesi veya geliştirilmesi gereken unsurların belirlenmesi oldukça önemlidir. Ancak bu noktada, öğrencinin hazır bulunuşluğu, öğrenme kapasitesi, motivasyonu, mesleki hedefleri ve kurumsal altyapının yeterliliği gibi akademinin kurguladığı eğitim öğretim modelinin uygulamadaki etkinlik ve verimlilik alanını daraltan çok ciddi etkenler olabileceğini de ifade etmek gerekir.

- Son aşama ise öğretim planının değerlendirilmesi ve güncellenmesini içerir. Bu aşamada özellikle sektörde yeni yeni deneyim kazanmaya başlayan mezunların ve staj uygulamasını tamamlamış öğrencilerin görüşlerinin görüşme ve anket gibi veri toplama yöntemleriyle alınmasının önemli olduğu ve bu geribildirimlerin kıymetli veri kaynakları olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (ss. 162, 166, 167).

Bu konuyla bağlantılı olarak ilerleyen yıllarda yayımladığı çalışmada Li (2022, ss. 183-184), çeviri eğitiminde öğretim programı geliştirmek amacıyla kullanılabilecek, çıkış noktasını sektör gereklilikleri ile bağlantılı edinç bileşenlerinin oluşturduğu bir model önerisinde daha bulunmaktadır. Bu modelin temelini sektör ihtiyaçlarının eğitim içeriklerine yansıtılabilmesine olanak sağlayan bir veri toplama süreci oluşturmaktadır.

- Sürecin ilk adımında, sektörel gerekliliklerin ortaya koyulabilmesi için anket, odak grup görüşmesi, Delfi metodu, saha gözlemleri gibi yöntemler vasıtasıyla, stajyer öğrenciler, mezunlar, işverenler, mesleği icra eden profesyoneller, meslek örgütleri ve iş ilanları gibi farklı hedef kitleler/kaynaklardan elde edilecek bilgilerin içerik analizlerinin yapılması öngörülmektedir.

- Bu aşamadan sonra gelen, öğretim programının içeriğini dolduracak ders kataloglarının planlanması ve kavramsallaştırılması adımı ise, alanyazın taraması/analizi ve ders yürütücülerinin görüşlerinin alınmasıyla gerçekleştirilebilir. Öğrenci profilleri, modelin uygulanacağı bağlama özgü özellikler, kaynak ve ekipmanların kullanılabilirliği gibi hususların betimlenebilmesi amacıyla diagnostic [tanıma ve yerleştirmeye yönelik] değerlendirme yöntemleri ve SWOT analizleri [güçlü, zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditlerin belirlenmesi] kullanılarak ihtiyaç analizi yapılabilir. Böylelikle, öğrencilerin öğrenme ihtiyaçları ve duruma/egitim ortamına özgü koşullar belirlenebilir.

- Veri toplama süreci sonrasında öğretim planının temel bileşenlerini oluşturan derslerin amaç ve hedefleri, ders izlenceleri, derslerde kullanılacak yardımcı araçlar ve kaynaklar, öğretme yöntem ve stratejileri ile ölçme ve değerlendirme yöntemleri gibi başlıklar belirlenir. Oluşturulan öğretim planının uygulamaya koyulmasını takiben öğrenci ve işveren memnuniyetini ölçen anketler, mezun takip sistemi gibi uygulamalar vasıtasıyla mezunlardan elde edilecek dönütler ve öğretim programının uygulayıcıları olan öğretim elemanlarının bireysel değerlendirmeleri gibi programın kullanıcısı/faydalanıcısı olan farklı kitlelerin yapacağı değerlendirmeler; öğretim programının etkinliğinin ölçülmesi, geliştirilmesi ve güncellenmesi amacıyla kullanılabilecek önemli bilgi kaynaklarını oluşturur.

İstihdam edilebilirliğin ve akademi-sektör bağlantısının temel alındığı öğretim programları oluşturulabilmesi amacıyla Li (2018, 2022) tarafından ortaya atılan bu iki modelle paralel olarak, bu

çalışmada sürdürülebilir bir akademi-sektör bağlantısının hedeflendiği öğretim programları geliştirilmesi amacıyla meslek standartlarının da ortak bir referans kaynağı olarak kullanılabileceği önerilmektedir. UMYŞ çalışmaları çerçevesinde ulusal meslek standartlarının (UMS) ve mesleki yeterliliklerin oluşturulmasında ilgili alanlardaki sektör paydaşlarının sürece katılımıyla iş birlikçi bir yöntem izleyen MYK çatısı altında geliştirilen Çevirmen (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı (ÇUMS), ülkemizdeki mütercim ve tercümanlık bölümü öğretim programlarının *sektör gerekliliklerine uygun ve istihdam edilebilirliğe* katkı sağlayacak yönde geliştirilmesi için bir referans kaynağı olarak kullanılabilir. Meslek standartlarının öğretim planı geliştirmede referans kaynağı olarak nasıl kullanılabileceğine, önceki satırlarda önerilen öğretim planı geliştirme modellerinde ve standart ve yeterlilik çalışmaları ile ilgili çeviribilim literatüründe yer alan araştırmalarda değinilmediği görülmektedir. Bu doğrultuda, takip eden başlıkta eğitim programlarının öğretim planlarında meslek standartlarıyla uyumlu ders içerikleri oluşturabilmesi için UMS'lerden nasıl faydalanılabileceği, MYK tarafından hazırlanan rehberde uygun olarak ÇUMS örneği üzerinden gösterilmeye çalışılmıştır.

2. AKADEMİ-SEKTÖR BAĞLANTISI İÇİN ORTAK REFERANS KAYNAĞI OLARAK MESLEK STANDARTLARI

Sektör alanları ve meslek dalları ile eğitim programlarının sınıflandırmaları farklı sınıflandırma sistemleri kullanılarak yapılmaktadır⁸. Ancak meslek standartları oluşturulurken bu iki sistem arasında bağlantı kurulması gerekmektedir (Fretwell vd., 2001, s. 9). Bir sektör/çalışma alanına ait mesleki faaliyetleri içeren *meslek sınıflandırma sistemleri* ile bir bireyin mensubu olduğu çalışma alanındaki mesleki faaliyetleri yeterli düzeyde gerçekleştirebilmesi için gerekli olan bilgi ve becerilerin bireye kazandırılmasının hedeflendiği öğrenme kazanımlarını içeren *eğitim standartlarının/sınıflandırmalarının* birbiri ile bağlantılı olabilmesi için *meslek standartları* köprü vazifesi görebilir. Zira, David H. Fretwell vd. (2001, s. 9) eğitim standartlarının meslek standartlarında tanımlanan mesleki görevler kullanılarak geliştirilmesi gerektiğini ifade eder.

Akademi-sektör, diğer bir deyişle öğretim programları&ders içerikleri ile sektör gereklilikleri&beklentileri arasındaki boşluğun kapatılması veya bu iki alan arasındaki mesafenin daraltılması için programlarda sunulan eğitim içerikleri, iş ortamlarının gerektirdiği ölçütler çerçevesinde geliştirilebilir. Meslek standartlarının geliştirilmesi amacıyla farklı yöntemler kullanılabilmektedir. Yaygın olarak kullanılan üç yöntem; İş Analizi [Job/Task Analysis], Fonksiyonel Analiz [Functional Analysis] ve DACUM/PRO-GEL [Developing A Curriculum-Program Geliştirme] olarak sıralanabilir (MYK, 2019, s. 44).

Odak noktası olarak eğitim içerikleri geliştirilmesinden ziyade çalışma alanlarında mesleki görev ve faaliyetlerin tespit edilmesi ve/veya bir mesleğin; içinde yer alabileceği farklı sektörlerdeki kilit rolünün ve bununla bağlantı olarak mesleki görevlerin ana ve alt görevler biçiminde

⁸ Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Uyum Projesi çerçevesinde eğitim alanlarının sınıflandırılmasına yönelik faaliyetler Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından geliştirilen "Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (International Standard Classification of Education-ISCED F-13)" ve mesleklerin sınıflandırılmasına yönelik faaliyetler ise Uluslararası Çalışma Örgütü [International Labour Organization-ILO] tarafından hazırlanan Uluslararası Standart Meslek Sınıflama Sistemi [International Standard Classification of Occupations-ISCO-08] referans alınarak yapılmaktadır (Yükseköğretim Kurumu [YÖK], t.y.).

kategorileştirilmesinin birincil hedef olduğu “İş Analizi” ve “Fonksiyonel Analiz” yöntemlerinden farklı olarak “PRO-GEL” yönteminde, adından da anlaşılacağı üzere, eğitim programlarının mesleki görevlerle uyumlu biçimde geliştirilebilmesini sağlamak amacıyla, mesleki görevlerin belirlenmesinin yanı sıra bu görevleri başarıyla gerçekleştirebilmeyi mümkün kılacak mesleki bilgi, beceri ve yetkinliklerin tanımlanmasına odaklanılmaktadır. Ayrıca bu görevleri yerine getirirken sergilenmesi gereken tutum ve davranışlar ve kullanılabilecek araç/gereçler de belirlenmektedir. Ülkemizde MYK’nın yürüttüğü UMYŞ çalışmaları kapsamında meslek standartlarının geliştirilmesinde PRO-GEL yöntemi kullanılmaktadır. Dolayısıyla ülkemizde ulusal meslek standartları (UMS), tam da Fretwell vd.’nin belirttiği gibi (2001), sektör ve eğitim arasında köprü vazifesi görecek dokümanlar olarak hazırlanmaktadır. Diğer bir deyişle, meslek standartlarının (ve mesleki yeterliliklerin) sektörde ihtiyaç duyulan mesleki görevlerin analizine dayanarak oluşturulmuş olması, öğretim planlarını geliştirenlerin (akademisyenler/öğretim elemanları/program geliştirme uzmanları) sektörel gereklilikleri tespit etmek amacıyla ilave bir çalışma yapma ihtiyacını ortadan kaldırabilmektedir. Dolayısıyla, bu referans kaynaklarının sektörel ihtiyaçların dikkate alındığı öğretim planları oluşturulmasına yardımcı ve süreci kolaylaştırıcı bir işleve sahip olacağı söylenebilir. UMS’ler ve mesleki yeterliliklerin eğitim ve öğretim programları ve iş piyasası arasında köprü vazifesi gören referans kaynakları olarak kullanılabileceği MYK tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

Ulusal meslek standartları, orta öğretim düzeyinde Milli Eğitim Bakanlığı ve yükseköğretim düzeyinde üniversiteler tarafından meslekî ve teknik eğitim ve öğretim programları ile de uyumlu hale getirilmekte ve bu sayede iş piyasasının talep ettiği meslek profiline uygun bireylerin yetişmesine katkı sağlamaktadır. İş analizine dayalı ve iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan ulusal meslek standartları; iş piyasasında faaliyet gösteren kuruluşlara insan kaynakları yönetim süreçlerinde (görev tanımlarının oluşturulması, personel seçiminin yapılması, eğitim, performans değerlendirme, iş değerlendirme vb.) kullanabilmeleri açısından önemli girdi sağlamaktadır. (MYK, t.y.-b, soru 15)

Öte yandan, mesleki yeterlilikler, “ulusal ya da uluslararası meslek standartları temel alınarak hazırlanan, [ö]ğrenme, ölçme-değerlendirme amacıyla kullanılan, [b]ireylerin mesleğini başarı ile icra etmesi için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve yetkinlikler ile bu bilgi, beceri ve yetkinlikleri kanıtlamaları için nasıl bir ölçme ve değerlendirme sürecinden geçmeleri gerektiğini açıklayan, MYK tarafından onaylanarak yürürlüğe giren teknik dokümanlar” olarak tanımlanmaktadır (MYK, t.y.-c). Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi, ulusal yeterlilikler daha ziyade ölçme, değerlendirme ve belgelendirme faaliyetlerine ışık tutmak amacıyla hazırlanan belgelerdir. Eğitim programlarında öğretim planlarının yapılandırılmasında ve eğitim içeriklerinin, özellikle ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin, geliştirilmesinde mesleki yeterliliklerden de faydalanılabilir. Ancak UMS’ler; UMYŞ çalışmalarının temel amaçlarından biri olan iş dünyası ve eğitim arasında köprü kurulmasına katkı sağlamak amacıyla geliştirildiği ve “iş analize dayalı olarak ve iş piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda” hazırlanan dokümanlar olduğu için direkt olarak meslek profiline ilişkin öğretim programlarına yansıtılabilecek bilgileri içermektedir (MYK, t.y.-b). Bu bakımdan, öğretim planı ve içeriği geliştirme süreçlerinde eğitim kurumları tarafından meslek standartlarının kullanılması daha uygulanabilir ve yol gösterici olabilir.

MYK Meslek Standartları Dairesi Başkanlığı tarafından Temmuz 2019'da YÖK Eğitim-Öğretim Dairesi Başkanlığına gönderilen ve üniversitelere iletilen "Ulusal Meslek Standartlarının Eğitim Programlarına Aktarılması" başlıklı resmi yazı önemli bir çağrı metni olarak değerlendirilmelidir. İlgili yazıda 2014-2023 Ulusal İstihdam Stratejisi ve 2017-2019 Eylem Planları'nın, Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile Temmuz 2017'de kabul edilerek Resmi Gazete'de yayımlandığı ve *eğitim istihdam ilişkisinin güçlendirilmesinin* Ulusal İstihdam Stratejisi Eylem Planları kapsamında temel politika eksenlerinden biri olarak kabul edildiği ifade edilmiştir. Bu politika eksenine yönelik eylem planlarından biri olarak UMS'lerin ve mesleki yeterliliklerin tüm eğitim programlarına yansıtılması hususu ilgili yazıda tüm yükseköğretim kurumlarına iletilmiştir⁹. Aslında bu noktada UMYŞ çıktıları olarak standartlar ve yeterliliklerin Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi sürecinin bir parçası olduğunu ve dolayısıyla aynı çerçeve programa bağlı olarak yükseköğretim kurumlarının entegre olduğu Bologna süreci çalışmalarıyla da bağlantılı olduğunu vurgulamakta yarar var. Zira UMYŞ çıktılarına dayanarak üretilen -takip eden bölümde bir örneğine yer verilen- izlek, yöntem veya modeller ile eğitim programları tarafından Bologna süreci çerçevesinde güncellenen/oluşturulan öğretim planları ortak bir kavramsal çerçeve ve yaklaşım içeriyor olduklarından (Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi) aralarında zaten paralellikler olması gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Meslek standartları ve mesleki yeterliliklerin eğitim kurumlarının öğretim programlarında kullanılması, özellikle 2019 yılında başlatılan Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı İstihdam, Eğitim ve Sosyal Politikalar Sektörel Operasyonel Programı başlıklı proje kapsamında finanse edilen Türkiye Yeterlilikler Sisteminin ve Çerçevesinin Uygulanması Operasyonu (TUYEP) teknik destek bileşeni çerçevesinde MYK'nın son yıllarda odaklandığı çalışma alanlarından birini oluşturmaktadır (MYK, t.y.-d). Bu bileşenin bir çıktısı olarak, Eylül 2022'de, UMS'lerin meslek yüksekokullarının eğitim programlarına yansıtılması konusunun ele alındığı bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. UMS'lerin ve mesleki yeterliliklerin eğitim ve istihdam bağlantısını kuvvetlendirmedeki rolü bu çalıştayın ana temalarından birini oluşturmuştur. Kurum'un o dönemki başkanı Adem Ceylan çalıştay konuşmasında standart ve yeterliliklerin eğitim ve iş dünyası arasındaki uyumun artırılmasında, öğretim programlarının çağın gereklilikleriyle uyumlu olacak biçimde güncellemesinde ve bu doğrultuda bireylerin kazanımlarının belgelendirilebilmesindeki işlevsel rolüne dikkat çekmiştir. Çalıştayda özellikle eğitim programlarının öğretim planlarının meslek standartlarına uygun şekilde güncellemesinin önemi ve bu güncelleme çalışmalarının yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmış, UMS'lerin programlara nasıl yansıtılabileceği konusunda bilgilendirmeler yapılmıştır (MYK, t.y.-e).

3. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ UMS'LERLE UYUMLU HALE GETİRİLEBİLMESİ İÇİN İZLENEBİLECEK YÖNTEMLER?

Türkiye Yeterlilikler Sisteminin ve Çerçevesinin Uygulanması Operasyonu (TUYEP) Teknik Destek Projesi kapsamında 2022 yılında hazırlanmış olan *Meslek Standartlarına Dayalı Eğitimde Program Geliştirme Rehberi* başlıklı çalışma, UMS'lerin yükseköğretim/eğitim kurumlarında öğretim programlarının geliştirilmesinde faydalanılacak bir referans kaynağı olabileceğini ve bu

⁹ MYK Meslek Standartları Dairesi Başkanlığının 09.07.2019 tarihli ve 40515021-609-E.3195 sayılı yazısı

kaynaklardan nasıl faydalanılabileceğini gösteren önemli bir bilgilendirme metnidir. Bu rehber, yeni öğretim planları oluşturulması için veya var olan programlardaki öğretim planı ve ders bilgilerinin güncellenmesi amacıyla UMS'lerden nasıl faydalanılabileceğini gösteren bir kılavuz niteliğindedir. Takip eden alt başlıklarda bu rehberden faydalanılarak mevcut öğretim planlarının UMS'ler ile ne ölçüde uyumlu olduğunun analiz edilmesi ve/veya yeni oluşturulacak eğitim programları için UMS'leri dayanak alan eğitim içerikleri geliştirilebilmesi amacıyla yapılabilecek uygulamalar konusunda bilgiler yer almaktadır.

3.1. Mevcut öğretim programlarının UMS'lerle uyumluluğunun karşılaştırılması: ÇUMS ve mütercim ve tercümanlık bölümü öğretim programları

Eğitim programlarında UMS'lerden faydalanılması konusunda izlenebilecek yollardan biri, mevcut öğretim planlarının eğitim verilen meslek dalı/çalışma alanı için oluşturulan UMS ile ne ölçüde uyumlu olduğunun saptanabilmesi için öğretim planı ve standardın karşılaştırılmasıdır. Bir diğer yol ise, öğretim programının en baştan meslek standardına uygun olarak düzenlenmesidir. Her iki durum için de öncelikle eğitim-öğretim programları oluşturulurken kullanılan kavramlar ile MYK-UMYS süreçlerinde standart ve yeterliliklerin yazımında kullanılan kavramların karşılaştırılması ve kavramlar arası ilişkinin görülmesi yerinde olacaktır. Tablo 1'de bu kavramsal paralellikler gösterilmiştir.

Tablo 1. Eğitim programlarında kullanılan kavramlar ile Mesleki Yeterlik Kurumu tarafından kullanılan kavramların eşleştirilmesi (MYK, 2022, s. 28)

Eğitim Programı	Mesleki Yeterlik Kurumu
Öğretim Programının Genel Amaç ve Hedefleri	UMS Görev ve İşlemler
Öğretim Programının Hedef-Davranışları/ Kazanımlar ve Öğretme-Öğrenme Süreci	UMS Başarım Ölçütleri UMS Başarım ölçütü analizine dayalı elde edilen bilgi, beceri, tutum ve davranışlar
Ders	UMS Görev ve İşlem Analizi
İçerik/Modül /Ünite	UMS İşlem ve Başarım Ölçütleri Analizi
Konu	UMS Başarım Ölçütü Analizi
Değerlendirme	Değerlendirme (Başarım Ölçütlerine göre)

MYK (2022, ss. 28-32) tarafından hazırlanan rehberde mevcut eğitim programlarının öğretim planlarının meslek standartlarıyla ne ölçüde uyumlu olduğunun değerlendirilmesi amacıyla bir izlek oluşturulmuştur. Bu izleğe göre, *program-UMS uyumluluğunun* değerlendirmesinin ilk aşaması, eğitimi verilen iş/meslek ile ilgili birden fazla meslek standardının bulunması durumunda ilgili programa karşılık gelen UMS'lerin belirlenmesidir (*eğitim programı-meslek standardı eşleştirmesi*). Çevirmenlik mesleği için tek UMS hazırlandığı için mütercim ve tercümanlık lisans programları için yapılacak karşılaştırmanın bu ilk aşamasında ÇUMS'nin 2020 yılında güncellenmiş olan 01-numaralı revizyonu kullanılacaktır. Karşılaştırma çalışmasının 2. aşamasında ilgili öğretim programında sunulan zorunlu ve seçmeli dersler ile bu derslere karşılık gelecek UMS'ler için tablolar hazırlanması önerilir (*öğretim programı dersleri-meslek standardı eşleştirmesi*). Mütercim ve tercümanlık programları için bu aşamada da kullanılacak referans kaynağı ÇUMS (2020) olacaktır.

İzlek takip edildiğinde, bir sonraki adımda *içerik-konu analizi* çalışması yapılması gerekmektedir. Birden fazla meslek standardı bulunan programlar için bu aşamada da her bir standart için ayrı ayrı eşleştirme yapılması gerektiği belirtilmektedir. İçerik-konu analizi tabloları hazırlanırken UMS'(ler)de tanımlanan mesleki görevler ve işlemler *ders* kategorisinde, her bir göreve-işleme karşılık olarak listelenen başarımlar ölçütleri ise ders içinde işlenecek *konu* kategorisinde değerlendirilebilir. Tablo 2'de ÇÜMS kullanılarak oluşturulmuş bir içerik-konu analizi tablosu örneği yer almaktadır. Tablonun solunda yer alan *görev ve işlem analizi-ders adı* sütununa yalnızca ÇÜMS'de listelenen ve tüm UMS'lerde yer verilmesi gereken ortak/torba görevler dışında kalan ve alana özgü mesleki görevler olarak tanımlanabilecek görev başlıkları ve bu görevler altında yer alan işlem kodları yerleştirilmiştir (bu nedenle A, F ve G kodlu görevler tabloda yer almamaktadır). Bu sütunda ders başlıkları oluşturulurken hem görev hem de işlem başlıklarından faydalanılabilir. Tabloda *UMS başarımlar ölçütü analizi-konu adı* başlığı altında yer alan bilgiler her ders başlığı için seçilen görev/işlem tanımlarının kapsadığı başarımlar ölçütü ifadelerinden yararlanılarak geliştirilebilir. Tablo 2'de her bir işlem başlığının kapsadığı başarımlar ölçütü kodlarına yer verilmiştir.

Tablo 2. ÇÜMS kullanılarak yapılabilecek içerik-konu analizi örneği

SEKTÖR (MYK Medya İletişim Yayımcılık- ISCED 0231)		ALAN		MESLEK/DAL		KOD (ISCED)		SEVİYE (TYÇ)			
Mütercim ve Tercümanlık/ Çeviribilimi		Sanat ve İnsani Bilimler/Diller Alanı/Dil Öğrenimi		Çevirmenlik		0231		6			
UMS GÖREV VE İŞLEM ANALİZİ = DERS		UMS BAŞARIM ÖLÇÜTÜ ANALİZİ = KONULAR									
		1		2		3		4		5	
B		İş organizasyonu yapmak B.1, B.2, B.3, B.4, B.5, B.6, B.7, B.8, B.9			İlgili görev/işlem altındaki başarımlar ölçütleri kullanılarak konu başlıkları belirlenebilir. B.1.1-B.1.2; B.2.1-B.2.3; B.3.1-B.3.2; B.4.1-B.4.3; B.5.1-B.5.2; B.6.1-B.6.3; B.7.1-B.7.4; B.8.1-B.8.3; B.9.1-B.9.4						
C		Çeviri öncesi hazırlık yapmak C.1., C.2, C.3, C.4			İlgili görev/işlem altındaki başarımlar ölçütleri kullanılarak konu başlıkları belirlenebilir. C.1.1-C.1.6; C.2.1-C.2.4& C.2.5-C.2.8; C.3.1-C.3.3; C.4.1-C.4.8						
D		Sözlü çeviri yapmak D.1, D.2			İlgili görev/işlem altındaki başarımlar ölçütleri kullanılarak konu başlıkları belirlenebilir. D.1.1-D.1.8; D.2.1-D.2.8						
E		Yazılı çeviri yapmak E.1, E.2, E.3, E.4			İlgili görev/işlem altındaki başarımlar ölçütleri kullanılarak konu başlıkları belirlenebilir. E.1.1-E.1.4; E.2.1-E.2.5; E.3.1-E.3.6; E.4.1-E.4.3						

4. aşamada *öğrenme kazanımları/başarımlar ölçütleri analiz formu* hazırlanacaktır. Bu analiz formunda bir önceki aşamada ortaya çıkan ders başlıkları için derste sunulan her bir konuya yönelik öğrenme kazanımları oluşturulması gerekir. Bir önceki aşamada içerik-konu analizi yapılırken meslek standartlarındaki başarımlar ölçütlerinin ders konularına karşılık gelecek şekilde kullanılabileceği ifade edilmişti. Bu aşamada da öğrenme kazanımları yazılırken UMS'deki başarımlar ölçütlerinden yararlanılabilir. Ancak bu adımda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlar biçiminde ifade edilen kazanım tanımları yapılmasına özen gösterilmesi tavsiye edilmektedir. Bu üç alana işaret edecek şekilde hazırlanan ölçütler; bilgi, beceri ve tutumlar şeklinde listelendikten sonra derslerin/programın öğrenme kazanımları oluşturulabilir. Tablo 3'te bir *öğrenme kazanımı-başarımlar ölçütü* şablonu gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrenme kazanımı-başarım ölçütü şablonu

DERS:		
KONU:		
KONUNUN ÖĞRENME KAZANIMLARI		
BİLGİ	BECERİ	TUTUM
SÜRE: Haftalık ders saatinde ilgili konu için öngörülen süre belirlenir.		

5. aşama, referans noktası olarak kullanılması belirlenen UMS'deki mesleki görev ve işlemlerin listelenmesini gerektirmektedir. Bir eğitim programı için birden fazla UMS'nin kullanılabileceği düşünülerek ilk dört aşamada öğretim programı ile bu UMS'lerin karşılaştırılmasına yönelik bir çalışma rotası izlendiği söylenebilir. Bu nedenle MYK, 5. adımı, öğretim programı ile uyumluluk karşılaştırılması yapılmak üzere belirlenen UMS'lerin her birinin görev ve işlem başlıklarının listelenmesine ayırmıştır. Ancak mütercim ve tercümanlık bölümleri için bu aşamada da kullanılacak tek meslek standardı olacağı için içerik-konu analizi yapıldığında ortaya çıkan tablo bu aşamada da yol gösterici olacaktır. 5 aşamada yapılması tavsiye edilen çalışmanın örneğini teşkil etmesi bakımından ÇUMS'de yer alan mesleki görevler ve her bir görev altında tanımlanan işlemler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. ÇUMS'de yer alan mesleki görevler ve işlemler (MYK, 2020, ss. 8-21)

Görevler	İşlemler
A. İş sağlığı ve güvenliği ile çevre koruma ile ilgili önlemleri almak	A.1 Güvenli çalışma yöntemlerini takip etmek
	A.2 Çevre koruma standart ve yöntemlerini uygulamak
B. İş organizasyonu yapmak	B.1 Tanıtım faaliyetleri yürütmek
	B.2 Çeviri talebini şekillendirmek
	B.3 Çeviri teklifi hazırlamak
	B.4 Çeviri sözleşmesi yapmak
	B.5 Kaynak metni ve yardımcı malzemeleri temin etmek
	B.6 İş programı yapmak
	B.7 Arşivleme yapmak ve bilgi güvenliği sağlamak
	B.8 Mali prosedürleri yürütmek
	B.9 Çeviri belleğinin bakımını yapmak
C. Çeviri öncesi hazırlık yapmak	C.1 Kaynak metin çözümlemesi yapmak
	C.2 Çeviri için araştırma yapmak
	C.3 Çeviri stratejisi belirlemek
	C.4 Çalışma ortamını ve koşullarını hazırlamak yapmak [sic]
D. Sözlü çeviri yapmak	D.1 Ardıl çeviri yapmak
	D.2 Simultane çeviri yapmak
E. Yazılı çeviri yapmak	E.1 Özel alan çevirisi yapmak
	E.2 Yazın çevirisi yapmak
	E.3 Görsel-işitsel çeviri yapmak
	E.4 Yerelleştirme yapmak
F. Çeviri hizmeti ile ilgili kalite faaliyetlerini yürütmek	F.1 Hizmet talep eden kişi ve kuruluşlarla ilişkileri yönetmek
	F.2 Çeviri iş süreçlerini izlemek
G. Mesleki gelişim faaliyetlerine katılmak	G.1 Bireysel mesleki gelişimini sağlamak

	G.2 Meslek içi eğitime katkıda bulunmak
Toplam: 7 görev	Toplam: 25 işlem

Takip eden aşamada (6. adım) her bir görev altındaki işlem başlığına karşılık gelen başarımlar ölçütleri listelenir. Tablo 5'te ÇUMS'de "C. Çeviri öncesi hazırlık yapmak" başlıklı görev altında yer alan "C.1. Kaynak metin çözümlemesi yapmak" işlemi ve bu işlemin kapsadığı başarımlar ölçütleri (C.1.1-C.1.6) görülmektedir.

Tablo 5. ÇUMS Çeviri öncesi hazırlık yapmak görev başlığı ve görevin kapsadığı alt başlıklar (MYK, 2020, s. 13)

Çevirmen (Seviye 6)
Ulusal Meslek Standardı

12UMS0274-6 / 04.03.2020 / 01
Referans Kodu / Onay Tarihi / Rev. No

Görev	C. Çeviri öncesi hazırlık yapmak			
İşlemler	Başarımlar Ölçütleri			Mesleki Bilgi ve Uygulama Becerileri
Kod	Açıklama	Kod	Açıklama	
C.1	Kaynak metin çözümlemesi yapmak ⁶	C.1.1	Metnin çeviriye dönük değerlendirmesini talebe, metin türüne, bağlamsal, yapısal ve görsel özelliklere göre yapar.	1. Kaynak metin türü, bağlamsal, yapısal, görsel ve benzeri özelliklerini değerlendirme 2. Kaynak metin dilsel ve içeriksel yetersizliklerini belirleme ve giderme 3. Kaynak dil ve kaynak içerik değerlendirme 4. Kaynak dili ve kültürü değerlendirme 5. Görsel-işitsel metinlerde anlamlama açısından değerlendirme 6. Kaynak içeriğe ait bilgileri çeviri amaçlarına ve benzerine göre değerlendirme 7. Araştırma yöntemleri 8. Terimce araştırması yapabilme
		C.1.2	Dil kullanımı (terim, söylem, dil düzeyi ve benzeri) açısından metni değerlendirir.	
		C.1.3	Kaynak metnin çevrilebilirliğini ve dil düzeyi açısından yeterliliğini değerlendirir.	
		C.1.4	Kullanılan dil düzeyine ilişkin yetersizliklerin, metinsellik ölçütlerine göre giderilmesini sağlar.	
		C.1.5	Kaynak metinde anlaşılmayan noktalarla ilgili olarak gerektiğinde, kaynak metin yazarı ile iletişime geçer.	
		C.1.6	Görsel-işitsel metinlerde metni görsel ve işitsel düzgülerin birleşiminden oluşan anlamlama açısından inceler.	

Bir sonraki adımda, UMS'de yer alan görev ve işlemler ile öğretim programında sunulan derslerin belirlenmesi ve derslerin altında yer alan konuların listelenmesi gerekmektedir. Daha sonra, ders konuları UMS'deki işlemler ve başarımlar ölçütleriyle karşılaştırılır ve değerlendirme yapılır. Sonraki adımda ise UMS'deki başarımlar ölçütlerini de kapsayacak şekilde oluşturulan öğrenme kazanımları ile UMS'deki mesleki görev ve işlemler karşılaştırılır. Son olarak, ders kapsamında kazandırılmayan veya eksik olduğu tespit edilen UMS görev, işlem ve başarımlar ölçütleri belirlenerek öğretim programında ve derslerde bu eksikliklerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir. Kısaca, UMS'ler ile mevcut eğitim programlarını karşılaştırmak amacıyla aşağıda yer verilen dört temel aşamanın takip edilmesi gerekir:

1. Eğitim programına ilişkin UMS'(ler)nin belirlenmesi,
2. Farklı UMS'lerin kullanılacak olması durumunda UMS-ders eşleştirmesini gösteren ders listesi oluşturulması,
3. UMS'(ler)de yer alan görev-işlem-başarımlar ölçütlerinin tablolastırılarak listelenmesi,
4. UMS görev-işlem-başarımlar ölçütü tablosunun yanı sıra program kapsamında sunulan ders isimleri, dersin altında yer alan konu başlıkları ve konuya ilişkin öğrenme kazanımlarının (kazanımlar, UMS başarımlar ölçütlerini kapsamalıdır) yazılması ve öğrenme kazanımlarının başarımlar ölçütleri ile karşılaştırılması/eşleştirilmesi.

Bu eşleştirme aşamasında görev başlığı ile ilişkili ders bulunamadığı takdirde işlem başlığına da bakılması önerilmektedir. Öğretim programı içinde eksik kalan işlem ve başarımlar ölçütleri olduğunun tespit edilmesi durumunda belirlenen eksikliklerin program kazanımlarına entegre

edilmeye çalışılması tavsiye edilmektedir. Tablo 6’da ÇUMS’de yer alan “C. Çeviri öncesi hazırlık yapmak” görev başlığı ve bu görev başlığı altındaki 1. işlem ve bu işleme ait bir başarıım ölçütü tanımı ile mütercim ve tercümanlık programlarında yer alabilecek bir ders başlığı (ör. çeviri amaçlı metin çözümlemesi) ve bu ders altına yerleştirilebilecek konu başlığı ve öğrenme kazanımı tanımı örneği görülmektedir.

Tablo 6. ÇUMS görev/işlem/başarıım ölçütü-mütercim ve tercümanlık programı ders/konu/öğrenme kazanımı eşleştirmesi örneği

Ulusal Meslek Standartı	UMS Görev	İşlem	UMS Başarıım Ölçütleri	Ders	Konu	Öğrenme Kazanımları
Çevirmen (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı 12UMS0274-6	C. Çeviri öncesi hazırlık yapmak	C.1 Kaynak metin çözümlemesi yapmak	C.1.1 Metnin çeviriye dönük değerlendirmesini talebe, metin türüne, bağlamsal, yapısal ve görsel özelliklere göre yapar.	1. Çeviri amaçlı metin çözümlemesi	1.1. Metinsellik ilkelerinin ve söylem çözümlemesinde temel kavramlarının tanıtılması	C.1.1. Farklı söylem türlerinin bağlamsal ve yapısal özelliklerini metinsellik ilkeleri çerçevesinde açıklar.

3.2. UMS’lerle uyumlu eğitim programı geliştirme

TUYEP Teknik Destek Projesi kapsamında hazırlanan *Meslek Standartlarına Dayalı Eğitimde Program Geliştirme Rehberi*’nde mevcut eğitim programlarının öğretim planları ve ders kataloglarının UMS’lerle uyumlu olacak şekilde düzenlenebilmesi için yapılan izlek çalışmasının yanı sıra geliştirilecek yeni programlarda UMS’lerden faydalanılarak yeni öğretim planlarının veya eğitim modüllerinin oluşturulmasına yönelik bilgiler de yer almaktadır. UMS’lerin temel alındığı *eğitim programları geliştirilebilmesi* için bir önceki başlıkta yer alan izleğe benzer bir çalışmanın yapılması önerilmektedir. Bu çalışmanın işlem basamaklarına takip eden satırlarda yer verilmiştir.

Öncelikle eğitim ve öğretim programının temel amacı ve programda kaç ders/modül/konu olacağının bir içerik analizi tablosu hazırlanarak belirlenmesi öngörülmektedir. Bu içerik analizi tablosunda ders/modül/konu tanımları yazılıp konular listelenerek konularla bağlantılı öğrenme kazanımları oluşturulmaktadır. Bu aşamada, UMS’lerin görev ve işlem başlıkları; ders/modüllerin oluşturulmasında, UMS’lerde listelenen her bir işlem için sıralanmış olan başarıım ölçütleri (ve ilgili alanda oluşturulmuş ulusal yeterlilik(ler) varsa ulusal yeterlilik belgelerinde yer alan öğrenme kazanımları); konu başlıkları ve alt konu başlıklarının hazırlanması için kullanılabilir. Öğrenme kazanımları ise bilgi, beceri ve yetkinlik tanımlayıcıları olarak yazılmalıdır. Öğrenme kazanımlarının oluşturulması için bir önceki başlıkta Tablo 3’te bir örneği verilen öğrenme kazanımları analiz formlarının oluşturulması tavsiye edilmektedir. Bu aşamadan sonra her modülün öğretimi için gerekli konu içerikleri, eğitim süresi, eğitimde ihtiyaç duyulacak araç, gereç ve ekipmanlar, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi önerilir. Son olarak, modül/öğretim programının amacı, öğrenme hedefleri, içeriği, öğretme-öğrenme süreci, ölçme-değerlendirme araç ve yöntemleri başlıklarındaki bilgilerden oluşan kapsamlı bir *modül bilgi formu* veya *öğretim planı* hazırlanması gerekmektedir.

“Eğitim istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi”, Ulusal İstihdam Stratejisi Eylem Planları çerçevesinde kabul edilen temel politika eksenlerinden biridir ve bu politika eksenine yönelik eylem planlarından birini UMS’lerin ve mesleki yeterliliklerin tüm eğitim programlarına yansıtılması

oluşturmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde Türkiye Yeterlilikler Sisteminin ve Çerçevesinin Uygulanması Operasyonu (TUYEP) Teknik Destek Projesi kapsamında 2022 yılında hazırlanmış olan *Meslek Standartlarına Dayalı Eğitimde Program Geliştirme Rehberi*'nde yer alan bilgiler çerçevesinde, mevcut eğitim programlarının öğretim planlarının UMS ile ne ölçüde uyumlu olduğunun saptanmasında veya yeni açılacak bölümler için UMS'lerin dayanak olarak kullanılacağı öğretim planları geliştirilmesinde takip edilebilecek adımlara yer verilmiştir. Akademi-sektör bağlantısının kuvvetlendirilmesi ve istihdam edilebilirliğin artırılması amacıyla çeviri eğitiminde öğretim planlarında ÇUMS'nin dayanak olarak kullanılacağı düzenlemelerde bu işlem basamaklarından yararlanılabilir. Ancak mevcut çalışma, UMS'lerin/ÇUMS'nin her iki amaçla kullanılmasında faydalanılabilecek izleğin/işlem basamaklarının aktarılmasıyla sınırlıdır. Bu çalışmada ortaya atılan önerilerin işlevsel olabilmesi için MYK tarafından hazırlanan rehberde yer alan bilgiler çerçevesinde mütercim ve tercümanlık bölümlerinin öğretim planlarında ÇUMS kullanılarak yapılacak çalışmaların uygulanabilirliği ve bu bölümlerin *öğretim planı-ÇUMS uyumluluğu* konusunda yürütülecek çalışmalara yönelik tutumu ve bu çalışmalara ne ölçüde hazır olduğu gibi hususların da ele alınması gerekmektedir.

SONUÇ

Özellikle 2010'lu yıllardan bu yana yaşanan teknolojik gelişmelerle ve yapay zekâ uygulamalarının çeviri alanında da kullanılabilir olmasıyla çok hızlı değişen ve dönüşen bir dil/çeviri sektörü ve bununla bağlantılı olarak da yeni çevirmen rolleri/görevleri ile karşı karşıyayız. Bu güncel durum; akademi, işverenler, hizmet sağlayıcılar ve meslek örgütleri gibi farklı sektör paydaşlarına yeni sorumluluklar getirmektedir. Böylesi hızlı değişen koşullara ayak uydurmak çok kolay görünmese de özellikle çevirmen yetiştiren kurumların ve bu kurumlardaki öğretim elemanlarının bu gerçekle yüzleşerek yola devam etmesi dört yıllık bir eğitim sürecini tamamlayarak mütercim ve tercüman olarak mezun olan öğrencilerin *istihdam edilebilirliğini* sağlamak bakımından önemli bir gerekliliktir. 2024 yılı itibariyle yüze yakın lisans programında çeviri eğitimi verildiği bilinmektedir (Uysal vd. 2024). Her yıl bu listeye birkaç yeni program ekleniyor olduğu düşünüldüğünde bugün yüzü aşkın mütercim ve tercümanlık bölümünde eğitim veriliyor olduğu söylenebilir. Her ne kadar On İkinci Kalkınma Planı'nda (2023, madde 682.3) “[y]ükseköğretim kontenjanlarının üniversitelerin kapasiteleri ölçüsünde, sektörel işgücü arz ve talebinin mevcut durum ve öngörülerle uyumlu olarak ve bölgesel ihtiyaçların dikkate alınarak belirlenmesi [nin sağlanacağı]” ifade ediliyor olsa da (benzer bir madde On Birinci Kalkınma Planı'nda da yer almaktaydı) ülkemizde çeviri sektörü ve çeviri eğitimi alanında sektörel doluluk oranları ve arz-talep dengesini ortaya koyan araştırma veya raporlar mevcut değildir. Bu nedenle dil/çeviri hizmeti sektöründe bu kadar fazla alan mezununa ihtiyaç olup olmadığı belirsizdir. Madalyonun bir yüzünde sektör-eğitim arasındaki arz-talep belirsizliği veya dengesizliği sorun teşkil ediyorken diğer yüzünde yükseköğretim kurumlarında sunulan çeviri eğitiminin niteliği ve güncel koşullara ne ölçüde ayak uydurabildiği bir başka soru(n) olarak yanıtlanmayı veya tartışılmayı bekliyor. Bu kadar fazla ve günden güne artan sayıda mütercim ve tercümanlık bölümünün, öğretim programlarında sunulan (farklı alan uzmanlığı bilgisi ve yetkinliği gerektiren)

geniş çeşitlilikteki dersleri yürütebilecek yetkinlikte öğretim elemanına sahip olup olmadığı da üzerine düşünülmesi gereken bir diğer husus. Akademi ve sektör ilişkisi ile ilgili bu ve bunun gibi sorgulanması ve çözülmesi gereken soru(n)lar; Bettina Schnell vd.'nin (2017, s. 161) de ifade ettiği gibi, akademinin, “sektörel gerekliliklere mesafeli duran bilgi odaklı fildişi kulesi” imgesi ile sektörel durumu ve ihtiyaçları yansıtan “iş dünyasının gerçekleri ve gereklilikleri” arasında yeniden konumlanması gerektiğini gösteriyor.

Eğitim programlarında sunulan öğretim planlarının *istihdam edilebilirlik* kavramı çerçevesinde gözden geçirilmesi akademi-sektör arasındaki bağlantının kuvvetlendirilmesine ve bununla paralel olarak da alan mezunlarının *bugünün rekabetçi sektör koşullarında istihdam edilebilirliğinin* artırılmasına katkı sağlayabilir. Çeviribilim literatüründe son yıllarda bu konuya odaklanılan araştırmaların arttığı görülmekte ve dünyanın farklı ülkelerinde yapılan bu çalışmalarda akademi-sektör bağlatısının artırılması için öğretim planlarının geliştirilmesinde gerçek öğrenme deneyimlerinin artırılmasının hedeflendiği bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Gerçek çalışma ortamlarındaki iş tanım ve profillerinin farklı sektör paydaşları ile bilgi alışverişi içinde, veriye dayalı olarak geliştirilmesinin ve derslerin yanı sıra simülasyon, proje veya staj programları gibi uygulamalarla öğretim programlarına yansıtılmasının işlevsel olacağı belirtilmektedir. Bu bilgilerle paralel olarak mevcut çalışmada, alanyazında vurgulanan bir gereklilik olarak sürdürülebilir bir akademi sektör ilişkisi için ülkemizde yürütülen UMYS çalışmalarının çıktıları olan UMS’lerin akademi ve sektör arasında etkin bir *ortak referans kaynağı* olarak kullanılabileceği önerilmiştir. Çevirmenlik mesleğini, çeviri sektörünü ve çeviri eğitimini ortak bir zeminde buluşturan, farklı alan paydaşlarının iş birliği ve katkılarıyla hazırlanmış tek meslek standardı olan ÇUMS, mütercim ve tercümanlık bölümlerinin öğretim planlarının oluşturulması ve güncellenmesi süreçlerinde sektör gerekliliklerini ve çevirmenlerden beklenen mesleki görevleri gösteren işlevsel bir referans kaynağı olarak kullanılabilir. Çalışmada; öğretim planları ve ders katalogları hazırlanırken ÇUMS’den nasıl faydalanılabileceği MYK tarafından bu amaçla hazırlanmış olan *Meslek Standartlarına Dayalı Eğitimde Program Geliştirme Rehberi*’nde yer verilen adımlar çerçevesinde açıklanmıştır.

Ülkemiz UMYS çalışmalarını etkili bir biçimde yürüten ülkeler arasındadır ve çevirmenlik mesleği için bu çalışmalar kapsamında yayımlanan ÇUMS’nin ve çevirmen yeterliliklerinin gerek ortaya çıkan ürünler gerekse bu ürünlerin hazırlanma süreci göz önünde bulundurulduğunda oldukça kıymetli referans kaynakları olduğu söylenebilir. Ancak UMYS çalışmalarının hedeflenen işlevini yerine getirebilmesi için ÇUMS ve mesleki yeterlilik belgelerinin hem yükseköğretim kurumları hem de başta işverenler ve istihdam sağlayıcı kurumlar olmak üzere diğer sektör paydaşları tarafından daha fazla sahiplenilmesi ve kullanılması gerekmektedir. Diğer taraftan, sürdürülebilir bir akademi-sektör iş birliği için de bu belgelerin güncelliğini koruyabilmesi ve sektör gereklilikleriyle uyumlu olacak şekilde güncellenmesi gerekmektedir. Çeviri alanı için yürütülen UMYS çalışmalarının 2010’lu yılların sonunda ivme kazandığı söylenebilir. Zira 2018 yılında hem mesleki yeterlilikler hazırlanmış hem de 2013 tarihli ÇUMS’nin revizyon çalışmaları yapılmıştır. Ancak takip eden yıllarda açıkça bir duraklama dönemine girildiği görülmektedir çünkü 2019 yılı başlarında MYK internet sitesinde paydaşların görüş bildirmesi amacıyla taslakları yayımlanan mesleki yeterlilikler 2025 yılı itibarıyla halen yürürlüğe girmemiştir. Yeterlilik belgelerinin taslak

versiyonlarında “yeterlilik belgesinin geçerlilik süresinin belgenin düzenlendiği tarihten itibaren 5 yıl” olarak belirtildiği (İstanbul Üniversitesi, 2018) düşünüldüğünde büyük emeklerle hazırlanmış bu yeterlilik belgelerinin henüz resmiyet kazanamadan yeniden güncellenmesi gerekliliği ortaya çıkmış durumda¹⁰.

Özellikle 2010’lu yıllardan bu yana “makine öğrenmesi” alanında yapılan çalışmalar, 2016 yılında Google tarafından sekiz dilde kullanıma sunulan “nöral makine çevirisi” (nöral ağ tabanlı makine çevirisi) uygulaması, 2017’den bu yana “büyük dil modelleri” kullanılarak geliştirilen yapay zekâ uygulamalarının çeviri yapmak için de yaygın ve verimli düzeyde kullanılabilir hale gelmesi ve hatta 2023 yılı itibariyle bu uygulamaların birbirine rakip olacak biçimde artmış olması –ör. ChatGPT, Microsoft Bing AI, Google Bard AI, Gork- (Şahin, 2023, ss. 85, 90, 112), kaçınılmaz olarak çeviri sektörünü ve çeviri eğitimini de etkilemektedir. Makine öğrenmesi ve yapay zekâ alanında yaşanan bu gelişmelerin çıktılarının çeviri alanında da kullanılabilir olması ve yaygınlaşmasıyla çok hızlı değişen ve dönüşen bir dil/çeviri hizmeti sektörü ve mesleki roller ve dolayısıyla *çevirmen profili* ile karşı karşıyayız. Bu güncel durum da, akademi, işverenler, hizmet sağlayıcılar ve meslek örgütleri gibi farklı sektör paydaşlarına yeni sorumluluklar getiriyor. Bu noktada, meslek standartları ve mesleki yeterliliklerin de bu gelişmelerle paralel olarak güncellenmesinin göz ardı edilmemesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla, 2018 yılında revizyon çalışmaları yapılan ÇUMS’nin güncellenmiş 01-numaralı versiyonunun yayımlandığı 2020 yılı sonrasında makine öğrenmesi ve yapay zekâ alanında yaşanan ve çevirmenlik, çeviri sektörü ve çeviri eğitime önemli etkileri olan tüm bu gelişmelerin bir sonraki revizyon çalışmalarına yansıtılması, standardın güncelliğini koruyabilmesi açısından önemlidir. Ayrıca *istihdam edilebilirliğe* ve sürdürülebilir bir iş birliğine katkı sağlayabilmesi için bu referans kaynaklarıyla ilgili akademi ve sektör paydaşlarına yönelik daha fazla bilgilendirme ve daha da önemlisi iyi uygulama örneği toplantıları yapılması ve yükseköğretim kurumlarına yönelik 2019 tarihli “Ulusal Meslek Standartlarının Eğitim Programlarına Aktarılması” başlıklı resmi yazı ve bu gibi resmi bilgilendirme metinlerinin bilgi ve tavsiye verme nosyonunun ötesinde kurumları uygulamaya yönlendirici ve teşvik edici yönde adımları da içermesi gerekmektedir.

İstihdam sağlayıcı kurumlar, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler gibi farklı alan paydaşlarının iş birlikli çalışması ve katkılarıyla hazırlanmış olması, ÇUMS ve çevirmen yeterliliklerini, akademi ve sektörü ortak zeminde buluşturma potansiyeline sahip kuvvetli referans kaynakları yapmaktadır. Fakat beş alandaki çevirmen yeterliliklerinin hâlâ yürürlüğe girmemiş olması ve ÇUMS’nin gerek akademide gerekse sektörde istihdam süreçlerinde yeterli ölçüde kullanılamamış olması bu etki değerini zayıflatmaktadır. Öte yandan, Uysal vd. 2022 tarafından yapılan araştırmanın da gösterdiği gibi, akademinin ÇUMS ve yeterlilikler ile ilgili ilgi ve farkındalık düzeyi yüksek değildir. Bu durum, UMYS çıktılarının öğretim programları ile ilişkilendirilmesinde zorluklarla karşılaşılabilceğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

¹⁰ Çevirmen yeterlilikleri; 2017 yılında MYK ile İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol çerçevesinde İstanbul Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Çeviri Derneği, Çevirmenler Meslek Birliği, Çeviri İşletmeleri Derneği, Türkiye Konferans Tercümanları Derneği ve Yayıncılar Birliği temsilcilerinin oluşturduğu Eşgüdüm Grubu bünyesinde gerçekleştirilen yoğun bir çalışma süreci sonunda 2019 yılı başlarında taslak olarak MYK internet sitesinde yayımlanmıştır. Daha önce de ifade edildiği gibi, bu yeterliliklerden henüz yalnızca İşaret Dili Ulusal Yeterliliği Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Bu çalışmanın kapsamı akademi açısından öğretim planlarının ÇUMS ile uyumluluğunun gözden geçirilmesi veya yeni oluşturulacak programlarda ÇUMS'nin de referans kaynağı olarak kullanıldığı eğitim içerikleri geliştirilirken izlenebilecek aşamaların betimlenmesiyle sınırlandırılmıştır. Ancak, bu izlek çalışmalarının verimli bir biçimde uygulamaya koyulabilmesi için mevcut program içeriklerinin UMYS çıktılarıyla ilişkilendirilmesinin ve ÇUMS kullanılarak oluşturulmasının önündeki potansiyel engellerin belirlenmesine ihtiyaç vardır. Bu alanda yapılacak çalışmalarda bu engellerin irdelenmesinin yanı sıra YÖK'ün üniversitelere ilettiği "standart ve yeterliliklerin eğitim programlarına yansıtılması" talebinin gerçekçiliği, bu talebin uygulamaya geçirilmesinde karşılaşılabilecek zorluklar ve bu çalışmaların yüzeysel uyum düzeyinde kalabilecek olması gibi risklerin önüne nasıl geçilebileceği konularına odaklanılabilir. Ayrıca, akademinin ilgi ve farkındalık düzeyinin yanı sıra, farklı sektör paydaşlarının güncel sektör gereklilikleri açısından UMYS çıktılarını nasıl değerlendirdiği incelenebilir ve sektörde istihdam koşullarının belirlenmesinde standarttan nasıl faydalanılabileceği ele alınabilir.

KAYNAKÇA

- ADEMER MSA, t.y. *İşaret dili çevirmeni-seviye 6*. <https://ademberbelgelendirme.com/isaret-dili-cevirmeni-seviye-6/> (Erişim tarihi: 04.03.2025)
- Babaoğlu, Elif Özlem (2024). *Ulusal yeterlilik sistemi bakış açısıyla çevirmen yeterliliği* [Özet]. II. Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi'nde yapılan panel konuşması, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye. Erişim adresi <http://icastis.ibu.edu.tr/hakkinda/yayin>. (Erişim tarihi: 21.12.2024).
- Bulut, Alev ve Doğan, Aymil (2022). Türkiye'de toplum çevirmenliği ve hizmet-içi eğitime bakış. Uysal, N.M. & Kuleli, M. (Ed.). *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi (BAIBU-ICASTIS) Tam Metin Bildiri Kitabı* Ss.1-9. <http://icastis.ibu.edu.tr/hakkinda/yayin>. (Erişim tarihi: 21.12. 2024).
- Çeviri Derneği. (t.y.) *Kamuoyunu ve paydaşları bilgilendirme*. <http://ceviridernegi.org/kamuoyunu-ve-paydaslari-bilgilendirme/>. (Erişim tarihi: 25.10.2024).
- Çeviriblog. (3 Aralık 2017). *Çevirmen yeterlilikleri*. <https://www.ceviriblog.com/2017/12/03/cevirmen-yeterlilikleri/>. (Erişim tarihi: 25. 10.2024).
- Chouc, Fanna ve Calvo, Elisa. (2010). Embedding employability in the curriculum and building bridges between academia and the workplace: A critical analysis of two approaches. *La Linterna del Traductor*, 4, 71–86. <http://www.lalinternadeltraductor.org/n4/employability-curriculum>. (Erişim tarihi: 25. 10.2024).
- Cuminatto, Claire vd. (2017). Employability as an ethos in translator and interpreter training, *The Interpreter and Translator Trainer*, 11:2-3, 123-138, <https://doi.org/10.1080/1750399X.2017.1350899>. (Erişim tarihi: 25. 10.2024).
- Eşgüdüm Grubu. (17 Şubat 2018). *Çevirmenler için bilgilendirme ve katkıya çağrı*. [Video] Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=E2qQRW5-XWg&t=1s>. (Erişim tarih: 25.10.2024).
- FEDEK. (2025). *Amaç ve faaliyet alanları*. <https://fedek.org.tr/?page=2>. (Erişim tarihi: 03.03.2025).

- Filazi, Ensa (2017). *Akademik Çeviri Eğitimi ve Çevirmen Meslek Standardı'nın Oluşumuna Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Fretwell, David H. vd. (2001). *A framework for defining and assessing occupational and training standards in developing coun-tries* (Information Series No. 386). Washington D.C.: U.S. Department of Education. https://unevoc.unesco.org/eforum/A_Framework_for_Defining_Training_Standards.pdf. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024)
- Hirci, Nataša (2023). Translation work placement in Slovenia: a key to successful transition to professional workplace settings?, *Perspectives*, 31:5, 900-918. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2022.2055482>. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024).
- İkiz, Fatih (2023). *Çeviride Meslekleşme: Çevirmenler ve Çeviri İşletme(cileri) Açısından Çevirmen Ulusal Meslek Standardı ve Mesleki Yeterlilikler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- İstanbul Üniversitesi. (t.y.) *Çevirmenlik mesleği görünür hale geliyor*. <https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/cevirmenlik-meslegi-gorunur-hale-geliyor-430076007100490066003800470052003200560041003100>. (Erişim tarihi: 25. 11.2024).
- İstanbul Üniversitesi. (24 Aralık 2018). *MYK Çevirmen Yeterlilikleri ile ilgili Değerlendirme*. <https://almanaceviri-edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/duyuru/myk-cevirmen-yeterlilikleri-ileilgili-degerlendirme-44004F004E0052006E003200580033004E00440063003100>. (Erişim tarihi: 25.11.2024).
- İstanbul Üniversitesi. (28 Ocak 2022). *Çeviribilim meslek standartlarını belirliyor*. <https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/ceviribilim-meslek-standartlarini-belirliyor>. (Erişim tarihi: 25.11.2024).
- Li, Xiangdong (2018). Tailoring T&I curriculum for better employability: An exploratory case study of using internship surveys to inform curriculum modification. *Onomázein: Revista De Lingüística, Filología Y Traducción*, 40, 159–182. <https://doi.org/10.7764/onomazein.40.10>. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024).
- Li, Xiangdong (2022) Identifying in-demand qualifications and competences for translation curriculum renewal: a content analysis of translation job ads, *The Interpreter and Translator Trainer*, 16:2, 177-202, DOI: <https://doi.org/10.1080/1750399X.2021.2017706>. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024).
- Muñoz-Miquel, Ana (2020). Translation and interpreting as a profession: Some proposals to boost entrepreneurial competence. *HERMES – Journal of Language and Communication in Business*, 60, 29–46. <https://doi.org/10.7146/hjlb.v60i0.121309>. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024).
- Orlando, Marc (2016). Training 21st century translators and interpreters: At the crossroads of practice. *Research and Pedagogy*. Berlin: Frank & Time.
- Parlak, Betül (t.y.). *Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun meslek standardı bağlamında Türkiye'de "çevirmen meslek standardı": Ölçme ve Değerlendirme ile İlgili Temel Tartışmalar*. https://www.academia.edu/4317687/MESLEK%C4%B0_YETERL%C4%B0L%C4%B0K_KURUMU_NUN_MESLEK_STANDARDI. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024).

- Parlak, Betül (2024). *Güç ilişkileri ve paydaşlık dengesi bağlamında çevirmen yeterlilikleri* [Özet]. II. Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi'nde yapılan panel konuşması, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye. Erişim adresi <http://icastis.ibu.edu.tr/hakkinda/yayin>. (Erişim tarihi: 21.12.2024).
- Rodríguez de Céspedes, Begoña (2017). Addressing employability and enterprise responsibilities in the translation curriculum, *The Interpreter and Translator Trainer*, 11:2-3, 107-122, <https://doi.org/10.1080/1750399X.2017.1344816>. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024).
- Rodríguez de Céspedes vd. (2017). Introduction. *The Interpreter and Translator Trainer*, 11(2-3), 103-106. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2017.1339980>. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024).
- Rodríguez de Céspedes, Begoña (2020). Beyond the margins of academic education: Identifying translation industry training practices through action research. *Translation and Interpreting*, 12(1), 90-114. <https://doi.org/10.12807/ti.112201.2020.a07>. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024).
- Schnell, Bettina ve Rodríguez, Nadia. (2017). Ivory tower vs. workplace reality. Employability and T&I curriculum- balancing academic education and vocational requirements: A study from the employers' perspective [Özel Sayı]. *The Interpreter and Translator Trainer*, , 11(2), 160-186. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2017.1344920>. (Erişim tarihi: 25. 10. 2024).
- Şahin, Mehmet (2023). *Yapay Çeviri*. İstanbul: Çeviribilim Yayınları.
- Şan, Filiz (2024). *Mütercim ve tercümanlık bölümü öğrencilerinin Çevirmen Ulusal Meslek Standardı ve mesleki yeterlilikler konusundaki algısı ve farkındalığı*[Özet]. II. Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi'nde yapılan panel konuşması, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye. Erişim adresi <http://icastis.ibu.edu.tr/hakkinda/yayin>. (Erişim tarihi: 21.12.2024).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028). <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>. (Erişim tarihi: 25.11.2024).
- T.C. Mesleki Yeterlilik Kurumu [MYK]. (t.y.-a). *Genel sorular-1*. <https://www.myk.gov.tr/tr/page/133>. (Erişim tarihi: 25. 11. 2024).
- T.C. MYK. (t.y.-b). *Genel sorular-15*. <https://www.myk.gov.tr/tr/page/133>. (Erişim tarihi: 25. 11. 2024).
- T.C. MYK. (t.y.-c). *Genel sorular-16*. <https://www.myk.gov.tr/tr/page/133>. (Erişim tarihi: 25. 11. 2024).
- T.C. MYK. (t.y.-d). *TUYEP teknik yardım projesi*. <https://www.myk.gov.tr/tr/page/142>. (Erişim tarihi: 25. 11. 2024).
- T.C. MYK. (t.y.-e). Ulusal Meslek Standartlarının (UMS) meslek yüksekokul eğitim programlarına yansıtılmasına ilişkin 2. çalıştay gerçekleştirildi. <https://www.myk.gov.tr/tr/haberler/meslek-standartlar-dairesi-bakanl/ulusal-meslek-standartlarnn-ums-meslek-yuksekokul-eitim-programlarna-yanstlmasna-likin-2caltay-gercekletirildi>. (Erişim tarihi: 25.11.2024).
- T.C. MYK. (2019). *Ulusal Meslek Standartları Geliştirme Rehberi*. <https://www.myk.gov.tr/tr/page/30>. (Erişim tarihi: 04. 11. 2024).
- T.C. MYK. (Rev. 01, 2020). *Çevirmen (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı*. T.C. Mesleki Yeterlilik Kurumu (Standard No. 12UMS0274-6). https://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_listesi_yeni&msd=2. (Erişim tarihi: 04. 11. 2024).

- T.C. MYK. (2022). Meslek standartlarına dayalı eğitimde program geliştirme rehberi. MYK: Ankara.
- Toudic, Daniel (2012). The OPTIMALE employer survey and consultation report. <http://www.biblit.it/wp-content/uploads/2014/08/OPTIMALE-report-2010.pdf>. (Erişim tarihi: 04. 11. 2024).
- Uysal, Nazan Müge (2017). *Çevirmenlikte meslekleşme ve çevirmen sertifikasyonu*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Uysal, Nazan Müge (2020). Türkiye’de ulusal yeterliliklere dayalı bir çevirmen sertifikasyon sistemine doğru: Süreç nasıl işliyor? *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 146-161.
- Uysal, Nazan Müge (2021). Çeviri hizmeti sağlama edinci ve meslek edincinin çevirmen ulusal meslek standardındaki yeri: çeviri eğitiminde neden bu edinçlere yer verilmelidir? *Turkish Studies- Language*, 16(2), 1439- 1455.
- Uysal, Nazan Müge vd. (2022, 29 Eylül-1 Ekim). *Meslekleşme ve mesleki yeterlilik (sistemi) çalışmaları konusunda akademideki farkındalık*. S. Eruz (Moderatör), *Çevirmenlikte Meslekleşme*. I. International Congress on Academic Studies in Translation and Interpreting Studies. Panel konuşması, Bolu, Türkiye.
- Uysal, Nazan Müge (2024). *Çevirmenliğin Ulusal Yeterlilik Sistemi’ndeki 12 yıllık serüveni: Yolun sonu görünüyor mu?* [Özet]. II. Uluslararası Akademik Çeviribilim Çalışmaları Kongresi’nde yapılan panel konuşması, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye. Erişim adresi <http://icastis.ibu.edu.tr/hakkinda/yayin>. (Erişim tarihi: 21.12.2024).
- Uysal, Nazan Müge ve Filazi, Ensa (2024). Çevirmen (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı’nın mütercim ve tercümanlık bölümlerinin öğretim programlarındaki yeri: Çevirmen adaylarını Standart ile tanıştırıyor muyuz? *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 21.
- Yorke, Mantz ve Knight, Peter T. (2004). Embedding employability into the curriculum (Learning and Employability Series). <http://www.heacademy.ac.uk/resources/publications/learningandemployability>. (Erişim tarihi: 25.10.2024).
- Yükseköğretim Kurumu [YÖK]. Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı. (t.y.). *Avrupa Yükseköğretim Alanı Uyum Projesi*. <https://uluslararasi.yok.gov.tr/Sayfalar/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyum-projesi.aspx>. (Erişim tarihi: 27. 11.2024).

27 MAYIS DARBESİ'NİN TÜRK ROMANINA YANSIMASI

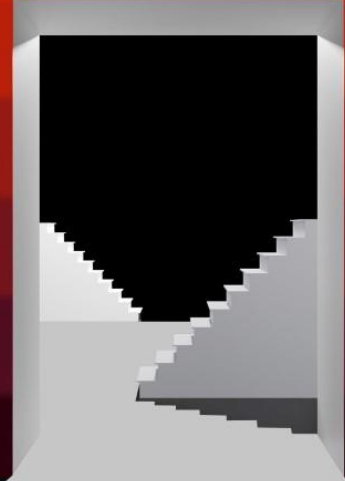
DR. FERHAT ÇETİNKAYA

Günce Yayınları

Türk Romanında Arzunun Görüngüleri

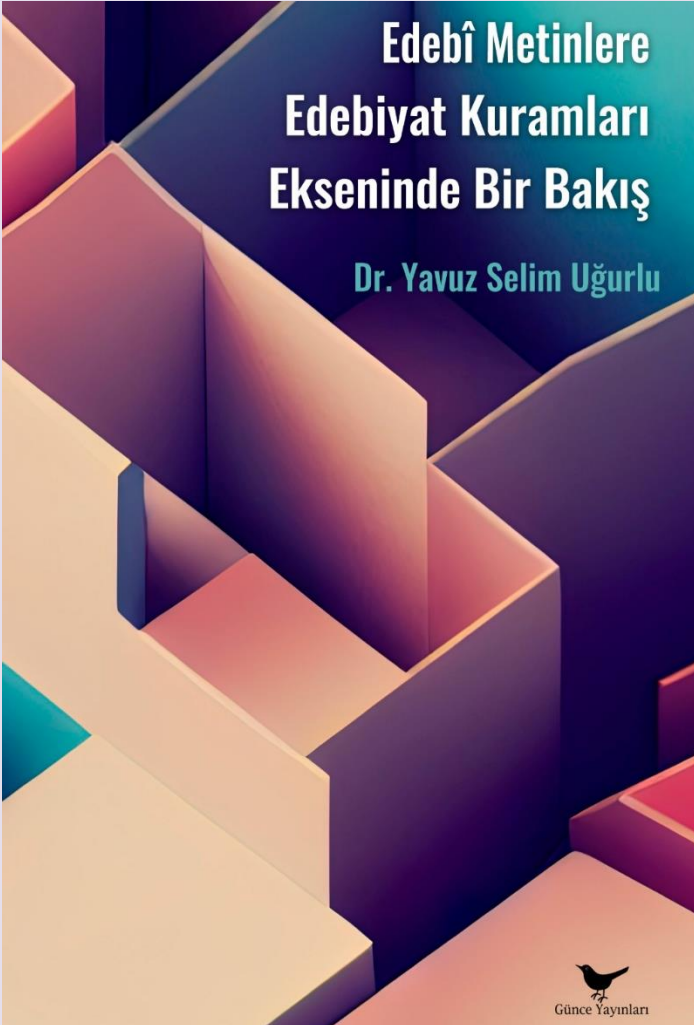
Ömriye Bayrak

Günce Yayınları

Edebî Metinlere Edebiyat Kuramları Ekseninde Bir Bakış

Dr. Yavuz Selim Uğurlu

Günce Yayınları

Ertuğrul Gazi Derhem

Türk Romanında Narsisizm

Günce Yayınları